

Annak érdekében, hogy megmozgassuk a fiatalok értelmét és képzeletét, véleményem szerint a drámatanárnak elkötelezett álláspontot kell képviselnie, s ebben a szocializált humanizmusnak kell a középpontban állnia. Mindennek persze nem kell, illetve nem szabad doktriner jelleget öltenie. Azáltal, hogy a gyerekek képzeletét mozgósítjuk, a legszélesebb értelemben vett humán közösséggel kell kapcsolatba hoznunk őket. A tanítási dráma számomra nem tulajdonnév, melyet nagy betűvel kellene írunk. Gyűjtőfogalomként használom, melybe beleértem mindazon dramatikus tevékenységeket, melyeket a gyerekekkel és fiatalokkal valamilyen tanulási cél érdekében végzünk. Heathcote munkásságának számtalan elemével nem foglalkoztunk még kielégítő mélységben. Gondolataihoz azonban többféle megközelítés felől is közelebb férközhetünk. Emiatt mondom azt, hogy újra kell gondolnunk a rendelkezésünkre álló munkaformákat, és tovább kell kutatnunk az eddigiekben felhalmozott ismeretanyagban, és vigyáznunk kell, hogy egyetlen gyermeket se öntsünk ki a fürdővízzel együtt.

BOLTON, G.: (1992) *New Perspectives in Classroom Drama*, Simon and Schuster

BOLTON, G.: (1998) *Acting in Classroom Drama*, Trentham Books

BOND, E.: (2000) *The Hidden Plot*, Methuen

LACEY, S. – WOOLLAND, B.: (1992) Educational Drama and Radical Theatre Practice: drama-in-education as post-Brechtian modernism in practice, *New Theatre Quarterly*, 8, 29.

Fordította: Szauder Erik

Képek és gesztusok

– gondolatok művészetről, iskoláról, közös alkotásról –

Vatai Éva

Párizs szívében, a rue St.Denis-n található az a korszerűen felújított épület, amelyben a Kép és Gesztus Háza (MGI) kapott állandó otthont 1989-ben. A művészeti-oktatási központ, melyet 1983-os születése óta Párizs városa tart fenn, igyekszik megkönnyíteni a művészetek és az oktatási intézmények találkozását az ismert francia modell szerint: egy művész és egy tanár együttműködése során megszületik egy olyan éves program, amely a közös alkotás folyamatának lépcsőfokait bejárva eljut a bemutathatóság szintjéig. Evelyne Panato, az intézmény igazgatónője az oktatás sűrűjéből jött: az intézmény megalakításának ötlete még gyakorló tanárként fogalmazódott meg benne.

– Milyen rövid történeti háttérrel rajzolhatnánk az MGI megalakulásához?

– Tanár koromban álmodtam meg a Gesztus és Kép Házát. A 80-as évek elején találkoztam Christine Juppé-vel, aki sokat mesélt arról, hogyan dolgozik együtt óráin egy hivatásos színésszel. Aztán gyakran vacsoráztunk együtt a próbák után a színésszel, aki egy más fajta szemlélettel tágitotta ki tanári gondolkodásunkat. Az MGI létrehozásában segítségünkre voltak a körülmények, hiszen kolléganóm, Christine Juppé férje révén politikai körökbe is bejáratos volt. Egy vacsoránál mesélt az ötletünkről Jacques Chirac-nak, Párizs akkori polgármesterének, akinek tetszett a megközelítésünk. Össze kellett állítanunk egy részletes anyagot, aztán az új tervek megvalósításának összes lépcsőfokát végig kellett járnunk, míg egyszer lehetőségünk nyílt a bizonyításra. Chirac segítsége abból állt, hogy felkeltette az érdeklődést a tervünk iránt, s ajánlása alapján a város befogadónak bizonyult. De ettől még nem volt nyert ügyünk, bár az biztos, hogy a terv jókor született: épp abban a pillanatban, amikor 1983-ban az akkori kultuszminiszter, Jack Lang aláírta az első együttműködési megállapodást az oktatási miniszterrel. Hamarosan megkaptuk az első kis önálló támogatási összege a várostól, és béreltek nekünk egy helyiséget további munkánkhoz. Ebben a kis helyiségben dolgoztunk egészen 1989-ig, amikor is felavathattuk jelenlegi székhelyünket.

Az ötlet tehát 1981-ben született, s a Gesztus és Kép Háza 1983-ban kezdte el a párizsi oktatási intézményekkel való együttműködését, s 1989-ben kapott igazi otthont.

Így hoztuk létre a Gesztus és Kép Házát. Egyébként azóta is sokan kapják föl a fejüket, amikor a kezdetekről beszélnek: a jobboldali politikának mi érdeke fűződik ahhoz, hogy támogassa a mi oktatás- és művészetpolitikánkat? Mi tisztán és egyértelműen hangoztattuk már az elején is: célunk, hogy demokratizáljuk a fiatalok számára a művészetekhez való hozzáférést. Ez az elvem azóta is csak erősödött: főleg Párizs északi, északkeleti külvárosi iskoláival működünk együtt, ahol köztudottan sok a hátrányos helyzetű gyerek.

– S milyen alapötlet köré építettétek fel a tervet?

– Az ötlet két tanár – Christine és én – belső igényéből fakadt, mert mindenki, aki gyerekekkel foglalkozik, változatos utakat szeretne mutatni a világ megértéséhez. Útközben pedig szükségszerűen rájön arra, milyen különböző a **művész** közelítése. A művész alkot: s az alkotás küzdelmes, részletező munka. Mi lenne, ha a fiatalok és a tanárok elé nem csak a kész alkotást tennék le, hanem ők is részeseivé válhatnának ennek az érzékeny nagy kalandnak?

– *Nálunk az oktatási rendszer egésze – és ez tudtommal Franciaországban is így van – mindenfajta érzékenységet nélkülöz. Függőségeken alapuló rendszer. Ellenben a művészet mindenfajta függőséget elutasít. Hogy sikerült feloldani ezt az ellentmondást?*

– Nálunk is pontosan ez a helyzet. Az utóbbi évtizedekben az oktatással kapcsolatba került művészek sokféle ötlettel álltak már elő arra vonatkozólag, hogy a művészet bekerüljön az iskolákba, de valahogy az ötletek nagy része nem volt kompatibilis az oktatási rendszerrel, mert annak egy új gondolkodás, más logika és egy új nyelvezet felé kellett volna nyitnia. Én angoltanár vagyok. Szerencsére már szakmám gyakorlása elején kapcsolatba kerültem az angliai oktatási intézményekben alkalmazott drámával. Ez adta az ötletet: jó lenne, ha a művészi alkotás folyamatába olyan módon kapcsolnánk be a diákokat, hogy maguk is a kreatív élmény részeseivé váljanak, tehát **alkotókká**.

– *A Kép és Gesztus Háza. Szép név. Mit takar?*

– Nevünkben egyrészt ott a gesztus: a mindenkori színház forrása. A színház nem a szöveg, hanem a gesztus révén érinthető és tapasztalható. A gesztus mindenki számára hozzáférhető forrása az alkotásnak. A kép pedig jel, az alkotás érthető, érzékelhető kifejeződése.

Egyébként mi az alkotást – szemben az oktatási rendszerrel, ahol a gyerekek „magányosan” dolgoznak – kollektív dimenzióban értelmezzük.

– *Bár az alkotás néha nagyon is magányos folyamat... Milyen művészeti ágakban kínáltok programokat?*

– Egy programon mindig több művészeti ág alkalmazását kínáljuk: ha például színházi programról van szó, akkor a díszlettervezés során a képzőművészeti alkotó folyamatba is belekóstolhatnak a résztvevők. Az írásba, ha írói műhelymunka előzi meg, majd a táncba, a zenébe. A zenét is tágabb értelemben fogjuk fel: a hangok és a zajok világát értjük alatta.

Ajánlott programjaink tehát minden esetben kollektív és pluridiszciplináris művészeti tevékenységen alapulnak. Abban is különbözni kívánunk az iskolától, hogy míg a tantárgyak között nincs koherencia, egy művészeti programban szükségszerű: az alkotásban csak akkor tehetjük meg a következő lépést, ha van mire továbbépítenünk.

– *Hol találtok partnerekre programjaitok megvalósításához?*

– Leginkább párizsi vagy Párizs környéki középiskolákkal vagy college*-ekkel (*a francia általános iskola és középiskola közötti átmenet) dolgozunk. Szeptemberben elküldjük programfüzetünket, amelyben egy kulturális aktualitás vagy egy társadalmi téma köré tervezett műhelyprogramjaink szerepelnek. (Tavaly 25 műhelycímet ajánlottunk a cirkusz témája köré, hiszen 2001/2 a cirkusz éve volt.) Azt szeretnénk, ha ezek a témák nem csak jól hangzó nemzeti vagy nemzetközi kulturális programcímek lennének, hanem a gyerekek belülről, művészileg is meg tudják élni. Itt van például a város: e témakörben mi három éve dolgozunk. Azon gondolkodunk, milyen aktuális problémákat vet fel. Kimeríthetetlennek tűnik „a város mint az erőszak tere” problémakör. Aztán a pedagógiai aspektus legyen a tanár gondja: mi csak a művészi támpontokat, formákat ajánljuk!

– *Hogyan valósul meg gyakorlatotokban a művész és a tanár együttműködése?*

– Természetesen a tanár és a foglalkozásokat vezető művész rendszeres kapcsolatban van egymással. A foglalkozásokon jelen van a tanár is, mint alkotótárs. A gyerekcsoportok 15 fősek, a művész jár az iskolába, de az éves munka során többször is meghívjuk hozzánk a csoportokat: jól felszerelt műhelyeink vannak (színházterem, vágószoba stb.).

Mintegy hetven művészt foglalkoztatunk, egy művész évente 1-2 műhelyt vezet. A műhelyein egyharmada színházi jellegű, egyharmada videós tevékenységeket ajánl, egyharmada pedig úgynevezett multimédiás műhely, amelyekben a az új technológiák alkalmazásával ajánlunk művészi kifejezésmódokat. Főleg szakiskolák irodalomtanárai fordulnak hozzánk, úgy száz tanárral tartunk állandó, évenként megújuló munkakapcsolatot. Október és május között 20-25 héten át heti 3 órában, tehát 50-70 órában foglalkozunk a gyerekekkel.

Egy-egy műhely programjához gyakran hozzátartozik egy külföldi utazás is, amelyet szintén mi szervezünk.

– *Ezek csereutak vagy turista utazások? Emlékszem az effajta kulturális portyázásoknak egy időben nálunk is nagy divatjuk volt...*

– Nem érdekelnek az olyan projektek, amelyben arról szólnak, hogy hangzatos kulturális jelszóval ruházzuk fel az utazási szándékot. Bár az utazás bizonyos szinten önmagában is kulturális tevékenység. A „kulturturizmus” mint cél nem vonz: munkám során nem vállalom azt fel, hogy tehetős gyerekek utazásszervezője legyek. Ők egyébként is utazhatnak. De nagyon érdekes volt az a program, amely során szakiskolás arab gyerekekkel rendeztünk fotókiállítást Amszterdamban, majd amszterdami, tehát „külföldi” fiatalokat fogadtunk Párizsban. Jó volt látni, hogyan kalauzolták holland kortársaikat abban a Párizsban, amelyről egyébként nap mint nap azt mondják nekik, hogy nem is az övék. És itt már a dolog társadalmi színezetet is kap!

– *Van-e lehetőségünk itt Magyarországon is nyomon követni ténykedéseket?*

– Persze. Meg lehet nézni a honlapunkat (www.mgi-paris.org). Ezen kívül európai projektek kapcsán hamarosan magyar kollegákkal is felveszem a kapcsolatot.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

És hirtelen Meseországban vagyunk...

Rudolfné Galamb Évával beszélget Kaposi László¹

A Magyar Drámapedagógiai Társaság 2001-ben jelentette meg a Drámajáték óvodásoknak c. kiadványát. Ezt az eseményt kezdetnek és nem végnek gondoljuk. Szeretnénk a továbbiakban is teret adni folyóiratunkban olyan drámafoglalkozás-vázlatoknak, illetve tanulmányoknak, amelyek segíthetik az óvodásokkal drámán keresztül dolgozó pedagógusok munkáját.

Boci, boci tarka

– *Boci, boci tarka... Mit lehet ezzel kezdeni?*

– A gyerekek együtt énekelik a Boci, boci tarkát, s mindenki úgy mozog, ahogyan akar, közben a tanár narrációban elmondja, hogy most mindenki olyan bocivá válhat, amilyené akar. De ha akar, akkor öreg tén is lehet – úgy mozogjon, s közben énekeljen. Amikor az éneklés tapsra vagy jelzésre megáll, akkor kezdődik a kérdezés, ami nem sablonos: „Mit látsz, boci? Mi van előtted? Ki van mögötted? Ki van melletted? Mióta ismered azt a bocit? Milyen vagy, mennyi idős vagy? Mikor ettél utoljára? Ki adott neked enni, boci? Tehát az általuk elképzelt kis figurákra, de a társaikra és a környezetükre is rákérdezek.

– *Ezek a kérdések egyszerre egy gyerekhez szólnak, vagy leosztod őket többeknek? Mert az is kérdés, hogy mit csinál a többi, amikor egyet kérdezel...*

– Figyelnek. Ezt meg lehet csinálni óvónőként, de meg lehet csinálni úgy is, hogy én vagyok itt a legöregebb boci (szerepbelépés), s azt mondom, hogy nekem már úgy elhomályosodott a szemem, valami történt, nem jól látok, nem is hallak benneteket, ezért megkérdezem tőletek, hogy ti kik vagytok, tehát én akarok tájékozódni, és azért kérdezek egymás után benneteket, hogy én igazodjam el a világban, mert ti itt mindent ismertek.

– *Ezt meg lehet kérdezni kívülről és lehet valamilyen szerepben...*

– Ez a csoport összetételétől, és sok egyébtől függ.

– *Az, hogy az elején énekeltek a gyerekek és mozogtak rá, az valamilyen feszültségoldó, -levezető játék lehetett?*

– Ráhangolás is lehet.

– *Csak azért kérdezem, mert az a gyanúm, hogy a gyerekek átlagos mozgásenergiájukkal ezt a kérdéssort szétbombáznák és szétmozognák. Nem kapnál válaszokat, ha sok a feszültség.*

– Ezt mindig addig énekeled, addig csinálod, amíg úgy érzed, hogy itt az ideje... Ezerféle variáció van. Előtte beszélgetéssel indulhat, indulhat azzal, hogy előtte képeket nézegetnek, mutatok egy bocit...

– *Ott tartottunk és ott szakítottalak félbe, hogy egy csomó kérdést kapnak a gyerekek. Az én kérdésem (ha jól emlékszem) az volt, hogy külön-külön kérdezel ennyit egy gyerektől vagy ezek körkérdések.*

– Minden gyerektől mást kérdezek. Az egyiktől azt kérdezem, hogy mióta van itt, a másiktól azt, hogy hol van... Ugyanazt is megkérdezhetném, de hogy ne legyen unalmas, minden gyerek más kérdést kap.

¹ Megjelent a DRÁMAJÁTÉK ÓVODÁSOKNAK című könyvben. Magyar Drámapedagógiai Társaság, Bp. 2001., 20-29. old. (A kiadvány megvásárolható és megrendelhető a Marczibányi Téri Művelődési Központ művészeti nevelési könyvesboltjában.)